

Bảo tàng và cộng đồng: Trường học ngoài trường học (28/10/2015)

VH- Tìm tòi những phương thức tiếp cận mới giữa bảo tàng với cộng đồng; vượt qua mô típ cũ kỹ khiến cho không ít bảo tàng qua bao năm vẫn nhợt nhạt, thiếu hấp dẫn... Đó là những câu chuyện, thông điệp được quan tâm tại cuộc hội thảo Bảo tàng - Cộng đồng: Quan niệm và cách tiếp cận do Bảo tàng Dân tộc học Việt Nam vừa tổ chức tại Hà Nội.

Tại đây, nhiều nhà nghiên cứu, quản lý đặc biệt lưu tâm đến mối quan hệ tương tác giữa cộng đồng - bảo tàng cùng những thách thức đang đặt ra và yêu cầu phải tìm kiếm ý tưởng để đổi mới, nâng cao hiệu quả hoạt động của bảo tàng trong bối cảnh hiện nay.

Không thể ngồi im

Sẽ trở nên lạc nhịp, chậm chạp so với nhịp độ cuộc sống đang ngày càng gấp gáp, sôi động có lẽ là thách thức hiện hữu đang được cả hệ thống bảo tàng nhìn nhận một cách rõ nét. Thế giới ngày một “phẳng” hơn, nhiều yếu tố có sức cuốn hút ghê gớm với cộng đồng, và vì thế thói quen đến bảo tàng cũng trở nên hiếm hoi ghê gớm. Bên cạnh một số lượng không nhiều bảo tàng luôn tìm cách làm mới mình thì nhiều bảo tàng khác vẫn luôn lặng lẽ với cách làm cũ, những trưng bày lặp đi lặp lại, tĩnh đến không “cựa quậy”, đặc biệt là rất thiếu thốn các hoạt động trình diễn, tương tác, giáo dục... để đến gần hơn với người dân.

Nhận thức tầm quan trọng của việc phải thường xuyên đổi mới hoạt động, tăng cường tính kết nối với cộng đồng, theo bà Nguyễn Thị Ngân, Giám đốc Bảo tàng Văn hóa các dân tộc Việt Nam, đổi mới giáo dục, trải nghiệm phù hợp với chức năng, nhiệm vụ của mỗi bảo tàng rất quan trọng. Không chỉ cần học tập các bảo tàng đã đi trước về cách thức đổi mới mà còn đòi hỏi cả sự sáng tạo, phù hợp với đặc thù, chức năng của mỗi bảo tàng. “Bảo tàng Chứng tích Chiến tranh đi tìm hòa bình thông qua chiến tranh, Bảo tàng Dân tộc học đi tìm câu chuyện của muôn mặt cuộc sống; Bảo tàng Phụ nữ phô diễn cái đẹp và cuộc sống của phụ nữ trong gia đình, ngoài xã hội... Trên cơ sở cái riêng đó, các bảo tàng đã sử dụng một phương pháp chung là trải nghiệm cho công chúng tham quan phù hợp với nội dung của mỗi bảo tàng”, bà Nguyễn Thị Ngân chia sẻ về những tìm hiểu của Bảo tàng Văn hóa các dân tộc Việt Nam để tìm kiếm hướng đi cho mình.

Từ những kết nối nhỏ để đổi mới, Bảo tàng Văn hóa các dân tộc Việt Nam đã dần có những kết nối lớn theo chuyên đề. Đáng chú ý là sự kết nối giữa Bảo tàng với trường học, phục vụ học sinh giờ ngoại khóa. Từng chuyên đề khác nhau đã dẫn dắt các em đến với Bảo tàng, làm cho các em cảm thấy được học, được chơi theo lối trực quan sinh động. Từ hướng đi này, Bảo tàng thường xuyên thay đổi và hướng đến từng đối tượng khác nhau như cựu chiến binh, nông dân, thợ thủ công, bộ đội, công an... “Khách tham quan cảm thấy thích thú và quay trở lại nhiều lượt. Sự kết nối, mở rộng các hoạt động của bảo tàng cho đến nay đã vượt ra ngoài biên giới như tham gia trưng bày lâu dài tại Bảo tàng Dệt châu Á tại Siem Riep, Campuchia; trưng bày ở Thái Lan...”, đại diện Bảo tàng Văn hóa các dân tộc Việt Nam cho biết.

Không thể ngồi im, hướng đến những mô hình hoạt động thường được gọi là “trường học thứ hai”, “trường học ngoài trường học” đang là định hướng được nhiều bảo tàng đeo đuổi. Xác định các hoạt động trình diễn là một “kênh” hiệu quả trong kết nối, đưa hoạt động bảo tàng đến gần với công chúng, Th.S Lê Tùng Lâm, Bảo tàng Dân tộc học Việt Nam cho biết, từ năm 1998 đến nay, thông qua nhiều hoạt động trình diễn liên tục được tổ chức vào các dịp Tết Nguyên đán, Tết thiếu nhi, Trung thu hay nhân dịp khai trương một số trưng bày mới..., lượng khách tham quan trong và ngoài nước đến bảo tàng ngày càng đông. Bảo tàng Dân tộc học Việt Nam cũng thu hút được sự quan tâm của nhiều tổ chức văn hóa quốc tế, trở thành địa chỉ quảng bá sâu rộng những giá trị văn hóa truyền thống của các dân tộc nói riêng và của Việt Nam nói chung.

Nhiều bảo tàng đang nỗ lực tìm cách đổi mới trong tiếp cận với cộng đồng. Trong ảnh: Hoạt động trải nghiệm thực tế tại Bảo tàng Mỹ thuật VN

Chuyển hướng từ “tĩnh” thành “động”

Đây cũng là trăn trở trong tìm cách đổi mới của nhiều bảo tàng hiện nay. Theo bà Nguyễn Thị Việt Hà, Bảo tàng Phụ nữ Việt Nam, nếu như những trưng bày thường xuyên chỉ có thể giới thiệu, nêu vấn đề một cách chung chung, điểm tuyệt thì các trưng bày chuyên đề chính là những cơ hội để bảo tàng khai thác những chuyên sâu. “Trong xu hướng hiện nay của các bảo tàng thế giới là chuyển hướng hoạt động của bảo tàng từ hình thức tĩnh sang động, Bảo tàng Phụ nữ Việt Nam không nằm ngoài xu hướng đó. Hành trình cơ bản của Bảo tàng là hành trình đến với cộng đồng, hướng tới chủ thể của mọi giá trị văn hóa, chính là con người, những nhóm cộng đồng đã sản sinh và gìn giữ văn hóa”, bà Nguyễn Thị Việt Hà cho biết.

Trước đây, theo tư duy cũ thì bảo tàng chỉ là nơi lưu giữ những giá trị văn hóa tại chỗ, người dân chỉ đến xem. Nhưng trong bối cảnh mới, bảo tàng đã không thể chỉ bó hẹp những hoạt động của mình trong ngôi nhà bảo tàng mà phải vươn xa đến với cộng đồng. Đây cũng là nhận định chung của nhiều nhà khoa học, nhà quản lý.

Một số nghiên cứu khác về hệ thống bảo tàng tại Việt Nam cũng cho thấy, dù đã hình thành được những địa chỉ khá hấp dẫn như Bảo tàng Phụ nữ Việt Nam, Bảo tàng Chứng tích chiến tranh, Bảo tàng Lịch sử quốc gia, Bảo tàng Dân tộc học Việt Nam, Bảo tàng Lịch sử quân sự Việt Nam... nhưng trước mắt vẫn là nhiều thách thức đang đòi hỏi mỗi thực thể bảo tàng cần tiếp tục tìm kiếm những cách thức đổi mới mạnh mẽ hơn, góp phần tạo dấu ấn và hấp dẫn khách tham quan hơn nữa.

Theo ThS Phạm Thu Hằng, Đại học Văn hóa Hà Nội, vai trò của cộng đồng ngày càng được khẳng định. Vừa là chủ thể sáng tạo, trao truyền di sản văn hóa của địa phương, cộng đồng còn có khả năng to lớn trong quá trình phát huy giá trị, giới thiệu di sản văn hóa cho đồng bào công chúng. Nhận thức đúng vai trò của cộng đồng là phù hợp với quan điểm “Bảo tàng học mới” trên thế giới, đồng thời gắn kết với thực tiễn xã hội hóa hoạt động bảo tồn di sản văn hóa ở Việt Nam hiện nay.

Bà Huỳnh Thị Mỹ Thanh, Bảo tàng tỉnh An Giang cũng cho rằng, điều quan trọng nhất là chính những người khách đến tham quan bảo tàng hay cộng đồng có nhận thức được vai trò của mình đối với các hoạt động của bảo tàng hay không. Việc nâng cao nhận thức của cộng đồng có thể nói có vai trò quyết định, góp phần tạo nên thành công trong việc thực hiện các mục tiêu mà bảo tàng đang hướng tới. Việc xây dựng nên bảo tàng chỉ là bước khởi đầu của quá trình gìn giữ và bảo vệ các giá trị văn hóa, lịch sử; còn chính sự tham gia của cộng đồng, khách tham quan sẽ là nhân tố quyết định sự phát triển của bảo tàng. Bảo tàng sẽ không thể thực hiện được đầy đủ các chức năng của mình nếu như cộng đồng không quan tâm đến hoạt động của nó.

Hà Phương

© Văn hóa Online

Cơ quan chủ quản: Báo Văn Hóa - Bộ Văn hoá, Thể thao và Du lịch

Giấy phép Báo điện tử số: 375/GP - BC, cấp ngày: 12/12/2006

Tòa soạn: 124 Nguyễn Du; Điện thoại: 04.38220036; Email: baovanhoa@fpt.vn

© 2006 Bản quyền thuộc về Báo Văn Hóa. Ghi rõ nguồn "Báo Văn Hóa" khi phát hành lại thông tin từ website này.